

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 24

Рівне – 2013

Збірник наукових праць

«Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 24. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2013. – 326 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, к.і.н., професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, к.і.н., професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, д.і.н., професор (м. Рівне).

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій Миколайович, к.і.н., доцент (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, д.і.н., професор (м. Острог); **Киридон Алла Миколаївна**, д.і.н., професор (м. Київ); **Степанков Валерій Степанович**, д.і.н., професор (м. Кам'янець-Подільський); **Стоколос Надія Георгіївна**, д.і.н., професор (м. Рівне); **Фісанов Володимир Петрович**, д.і.н., професор (м. Чернівці); **Чухліб Тарас Васильович**, д.і.н. (м. Київ); **Швецова-Водка Галина Миколаївна**, д.і.н., професор (м. Рівне); **Шугаєва Людмила Михайлівна**, д.ф.н., професор (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 квітня 2010 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 5 від 27 грудня 2013 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12, РДГУ

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

КНИГА ЯК МИСТЕЦТВО ТА КНИГИ ПРО МИСТЕЦТВО

У статті аналізується книга, як витвір мистецтва, що розпочав свій шлях від найдавніших часів розвитку світової культури, видозмінюючись та удосконалюючись завдяки багатьом чинникам. Водночас книга репрезентується і як джерело, що розкриває саму сутність мистецтва у теоретичній та практичній площинах.

Ключові слова: книга, книжкова культура, література, мистецтво, художня творчість, образне мислення.

В статье анализируется книга как произведение искусства, что берет начало с самых ранних времен развития мировой культуры, видоизменяясь и совершенствуясь благодаря многим факторам. Одновременно книга репрезентуется и как источник, который раскрывает саму сущность искусства в теоретической и практической плоскостях.

Ключевые слова: книга, книжная культура, литература, искусство, художественное творчество, образное мышление.

The article analyzes the book as a work of art that began its journey from the earliest times of world culture, changing and improving due to many factors. However, the book is represented as a source that reveals the very essence of art in theoretical and practical perspectives.

Key words: book, book culture, literature, art, artistic creativity, creative thinking.

Книга – вид образотворчого мистецтва і в такому розумінні вона є синтезом художнього слова та образотворчого мистецтва, здійсненого засобами поліграфії. Причому цей синтез виникає між такими різними категоріями, як література – мистецтво «тимчасове» та книжкова графіка – мистецтво «просторове». Книжкова графіка не просто частина видавничих справи або засіб для передачі знань, вона є частиною культури. Книга – пам'ятка культури певного часу, як і будь-який твір мистецтва.

Метою представленої розвідки є необхідність проаналізувати книгу у контексті мистецтвознавства (за можливостями її створення та художнього оформлення) та про мистецтвознавство (у яких розкривається історія різних видів мистецтва в хронологічній площині та їх теоретичні основи). Такий дуалізм значення книги, як феномена писемної культури, сьогодні викликає значний інтерес у бібліографів, мистецтвознавців, істориків, педагогів та фахівців інших галузей наукового знання. Серед них А. Безбідько, М. Бланшо, Х. Борхес, Д. Броді, В. Биченко, М. Візель, О. Геніс, Є. Григор'єва, Г. Гусман, М. Зубков, О. Зубрилін, В. Катасонов, М. Кисельова, Б. Ленський, М. Мамардашвілі, М. Новиков, Т. Полозкова, Н. Селіверстова, В. Тарасенко, Д. Федяєв, Ю. Чернишов, О. Шапінська, Ю. Шелестов та багато інших.

Тривалий час книга ставала об'єктом різноманітних досліджень. Зокрема основи функціонального підходу до вивчення книги, що розвивався упродовж ХХ століття вітчизняним і зарубіжним книгознавством, розглядали О. Андрєєва, І. Баренбаум, Л. Волкова, А. Глухів, А. Говоров, Т. Зберський, К. Мігонь, І. Моргенштерн, Ю. Столяров, Ф. Функе, І. Шомракова, Г. Швецова-Водка, М. Червінський, Е. Еггер та інші вчені.

Проблеми, пов'язані з існуванням електронних книг, співіснуванням книг і електронних засобів масової інформації, висвітлені у роботах І. Бутенко, Г. Василенко, М. Єльнікова, Р. Гіляровського, В. Горбась, Є. Григорянц, О. Ільницького, В. Ляхова, М. Самохіної, Ю. Саннікова, К. Сухорукова, Л. Усенкова, В. Фірсова, Г. Фонотова, В. Худавердян.

Історія книги починається з папірусних сувоїв Стародавнього Єгипту в 3-му тисячолітті до н. е. Пізніше, в античному світі, з'являються пергаментні та паперові кодекси, прикрашені малюнками і мініатюрами. До нашого часу дійшло багато ілюстрованих мініатюр рукописних книг доби Київської Русі, які виконувалися тільки в одному екземплярі.

Ситуація суттєво змінилася з появою друкарського верстата, який перетворив книги з носіїв та зберігачів інформації (свого часу становить собою чи не найцінніші артефакти) в її розповсюджувачів. На думку А. Гендіна та інших, така тенденція простежується і в даний час [4, с. 5].

Поява наприкінці XIV – початку XV століть друкованої книги створило класичний тип книги з органічним поєднанням шрифту і гравюр. Спочатку ілюстрації різалися на одній дошці з текстом, вони не були лаконічними і друкувалися чорною фарбою. У наступні століття способи друку удосконалювалися, з'явилися гравюри на дереві (торцева і ксилографією), різцева гравюра на металі, офорт, літографія. Кожна з цих графічних технік по-своєму передавала художній лад твору і була найбільш характерна для певного часу.

Із винаходом у XIX столітті фотомеханічного способу друку зросли художні можливості книги. Тоді ж митці отримали можливість використовувати і комбінувати найрізноманітніші матеріали, будь-яку графічну або живописну техніку.

На даний час все активніше здійснюється оновлення, вдосконалення видавничої техніки, впроваджуються нові технологічні процеси, що значно збагачує художньо-виразні можливості книги. Як зазначила О. Нікітіна, на всіх етапах цивілізованого суспільства книга відіграла визначну суспільну та культурну роль. Її унікальність, як створеного людиною об'єкта, полягає в тому, що крім фізичної форми та характеристик вона має інтелектуальний зміст. Наслідки поширення інформації та ідей у суспільстві масштабні [7, с.7].

Завдяки праці і таланту багатьох поколінь художників розвинулося мистецтво книги. Всі елементи книжкового оформлення, розташовані всередині книги і зовнішні, створюють цілісний твір мистецтва. У XX столітті виникає таке поняття, як «дизайн книги» або «художнє конструювання книги». Якщо до цього часу ілюстрації об'єднувалися з книжковим блоком, який мав традиційну форму кодексу і усвідомлювався незмінним, то відтепер дизайнер може запропонувати нову конструкцію книжкового блоку, експериментувати з технікою набору, друку, брошурування. Готові друкарські знаки і шрифти він використовує як засоби художньої виразності. При цьому бувають книги, в яких художник від руки не провів жодної лінії, але займався всіма іншими питаннями її оформлення. Він визначав розміри (формат) книги, особливості шрифту, розміщення набору (тексту), фотографій та іншого ілюстративного матеріалу (карт, планів, схем тощо).

Але особливо значною є роль творчості художника, коли він виконує зовнішні елементи оформлення книги (суперобкладинка, плетіння), форзац і різні елементи всередині книги (авантитул, титульний лист, шмуцтитули, ілюстрації).

Як відомо, поважне місце в художньо-естетичному оформленні книги посідає графіка – вид образотворчого мистецтва, що пов'язаний із зображенням на площині. Книжковий малюнок належить до унікальної графіки тому, що кожен малюнок є єдиним у своєму значенні. Хоча твори друкованої графіки можуть тиражуватися у багатьох рівноцінних примірниках – естампі.

Термін «графіка» спочатку вживався лише щодо аркуша паперу і каліграфії. Мистецтво шрифту з давніх часів було пов'язане з графікою. Нове її значення і розуміння було одержане наприкінці XIX – початку XX століть, коли графіка визначилася як самостійний вид мистецтва.

Цікаво, що межі між графікою і живописом дуже рухливі, наприклад, техніку акварелі, пастелі, а іноді й гуаші відносять то до одного, то до іншого виду мистецтва, в залежності від того, в якій мірі використовується колір, що переважає в творі – лінія або пляма, яке його призначення.

Найважливішою сферою є книжкова графіка. У стародавніх рукописних книгах малюнки виконувалися і розфарбовувалися вручну. Вони називалися мініатюрами. Книжкова графіка – це не просто частина видавничої справи або засіб для передачі знань, вона є частиною культури.

Новим видом оформлення книги сьогодні вважається комп'ютерна графіка. Завдяки її появі художники виконують композиції зі складно пересічних ліній, об'ємних елементів, візерунків, кольорних плям на екрані дисплея, а потім друкують на принтері отримані зображення.

Особливе значення в оздобленні книги мають ілюстрації – вид книжкової графіки, її основа. Як ми знаємо, спочатку рукописи ілюструвалися мініатюрами, виконаними і розфарбованими від руки. А вже після винаходу друкарства ілюстрації отримали можливість тиражуватися і

зайняли своє гідне місце в книжковій графіці. Такі книги були дуже дорогими і досить рідкісними, недоступними більшості простих людей.

У вузькому розумінні ілюстрації – це твори, призначені для сприйняття в певній єдності з текстом. Ілюстрації до літературного твору разом із ним становлять собою одне ціле. Тобто, вони не самостійні і за сюжетом повинні відповідати змісту літературного твору. Вони, водночас, здатні збагатити або збіднити його. Тому від художника вимагається, щоб він став співавтором книги, зробив зримими ідеї та образи письменника, допомагаючи тим самим краще зрозуміти зміст, конкретніше уявити епоху, побут, оточення героїв книги. Але це зовсім не означає, що ілюстрація повинна бути простим зображально-графічним переказом тексту.

Ілюстрації у вузькому сенсі цього слова або пояснюють текст шляхом демонстрації відповідного зорового образу, або активно тлумачать текст. Таким чином, ілюстрації допомагають ще до читання зорієнтуватися у змісті книги, зацікавлюючи читачів.

Залежно від розміру і розташування в книзі бувають такі види ілюстрацій, як: фронтиспис, заставка, смугова ілюстрація (на всю сторінку), напівсмугова, розвернута (на двох сторінках), оборонна (невеликий малюнок, оточений текстом), малюнки на полях.

Важливо пам'ятати, що книга є складовою ширшого поняття, яким виступає література. Це надає як книзі, так і літературі надзвичайно важливих повноважень. Адже вони цілком закономірно виступають ціннісним джерелом знань і засобом їх передачі, скарбницею духовної культури. Окрім того, література дає читачеві не тільки знання про різні сторони життя, але й вводить його у середовище, без якого саме життя втрачає свою істинну цінність. Вона є найбільш доступним і дієвим у виховному процесі видом мистецтва. Його доступність, окрім зазначеного, обумовлена специфікою використання письменниками рідної мови. А вона, у свою чергу, дає можливість літературі ширше охоплювати дійсність, засобами художнього слова пізнавати її. У літературі слово виступає в єдності образної та понятійної сторін. Саме це і розширює можливості літератури в цілому, і як предмета літератури – зокрема.

Література в цілому і книги, зокрема, дієво допомагають зрозуміти реальні загальнолюдські проблеми, збагатити особистісний досвід читача; вони також надають можливість пізнати та пережити більш широкий спектр людських стосунків і характеристик. Особливу роль у створенні художнього образу відіграє творча уява письменника. У художньому пізнанні вона виступає в якості провідного фактора, тому що без нього не існує саме образне мислення.

Л. В. Виготський назвав це мислення емоційним, підкреслюючи особливу роль емоцій в художньому пізнанні [3]. Видатний психолог у художніх емоціях надавав перевагу оціночно-пізнавальному моменту.

Дослідники проблем літератури та її впливу на формування моральної свідомості визначали, переважно, такі функції словесного мистецтва, як: пізнавальну, виховну, естетичну, комунікативну та інші.

Підсумовуючи вище зазначене, можна констатувати те, що книга одночасно виступає і як витвір мистецтва, і як джерело, що вміщує в собі інформацію про конкретний вид мистецтва, час його появи, особливості розвитку та значення для світової культури. Такий погляд на книгу значно розширює її можливості і призначення, робить її універсальним провідником, який допомагає людству досягнути й зберегти інтелектуальний розвиток, духовні надбання, цінності кожного народу й культури. Із цього ж таки приводу В. О. Сухомлинський писав, що «розумна, натхненна книжка нерідко вирішує долю людей» [8].

Симбіоз сприйняття книги, як твору мистецтва і книги, як носія матеріалу про мистецтво, допоможе ще якісніше накопичувати досвід у всіх сферах багатогранної діяльності людини, впевненіше йти до прогресу культури та удосконалення творчих можливостей митців.

Джерела та література

1. Баренбаум І. Є. Історія книги / І. Є. Баренбаум. – М. : Книга, 1984. – 246 с.
2. Варбанець Н. Йоханн Гутенберг і початок книгодрукування в Європі. Досвід нового прочитання матеріалу / Н. В. Варбанець. – М. : Книга, 1980. – 303 с.
3. Выготский Л. С. Собрание починений в 6 т. / Л. С. Выготский. – М. : Педагогика, 1981. – Т. 1-6.
4. Гендін А. І. Формування інформаційної культури особистості в бібліотеках і освітніх установах / А. І. Гендін, І. Л. Скіпор, Г. А. Стародубова. – М. : Вищ. шк., 2003. – 301 с.
5. Юффе А. М. Книгознавство та історія книги / А. М. Юффе, А. А. Сбітнева. – М. : МГРІК, 1989. – 74 с.

6. Лосев А. Ф. Проблема художественного стиля / А. Ф. Лосев. – К. : Киевск. Акад. Евробизнеса, 1994. – 288 с.
7. Нікітіна О. І. Профілювання бібліотек як інструмент полікультурного виховання населення на сучасному етапі. Полікультурне виховання молоді в системі загальної та професійної освіти / О. І. Нікітіна. – Уфа : Бібліограф, 2007. – 386 с.
8. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1977. – Т. 1-5.

УДК [002+930.85]:001.4

М.Б.Шатрова

ІСТОРІЯ КНИГИ ЯК СКЛАДОВА ДИСЦИПЛІН КНИГОЗНАВЧОГО ЦИКЛУ

У статті досліджено історіографію теоретичної складової наукової дисципліни «історія книги». Уточнені об'єкт, предмет, завдання та методи історії книги.

Ключові слова: книгознавство, історія книги, історіографія історії книги.

В статье исследуется историография теоретической составляющей научной дисциплины «история книги». Уточнены объект, предмет, задачи и методы истории книги.

Ключевые слова: книговедение, история книги, историография истории книги.

In the article historiography of theoretical constituent of scientific discipline «history of book» is investigated. An object, tasks and methods of history of book is specified.

Keywords: bibliology, history of book, historiography of history of book.

Розвиток сучасного книгознавства вийшов на новий рівень логічного підходу до вивчення книгознавчих дисциплін, трактування їх теоретичного змісту та створення свого понятійного апарату.

Щоб зрозуміти сутність книги, навколо якої дотепер точаться дискусії в наукових колах, потрібно знати її історію. Історія книги до сьогодні трактується як описова, фактографічна наука. У публікаціях спостерігається невідповідність емпіричного та теоретичного рівнів пізнання в цій галузі. Представлене дослідження присвячено визначенню місця історії книги в складі дисциплін книгознавчого циклу, уточненню її об'єкта, предмета, завдань та методів дослідження, що є актуальним на сьогодні.

Теоретичні проблеми історії книги вивчали: М. М. Куфаєв [13], К. Мігонь [17], О. Д. Голубева [5], Й. Є. Баренбаум [2, 3, 4], Е. Л. Неміровський [18], Є. А. Дінерштейн [7], В. І. Харламов [22], А. Я. Черняк [23], Г. І. Ковальчук [11], Г. М. Швецова-Водка [24] та ін.

Г. І. Ковальчук, досліджуючи історичні традиції української книжкової культури, зазначає, що першими українськими науковими дослідженнями в галузі книгознавства (бібліології), яке трактувалося швидше як історія книги, а реально як історія книжкової культури, були лекції з бібліографії бібліотекаря Кременецького ліцею, а пізніше університету св. Володимира в Києві, П. О. Янковського (1781 — 1845). Варто зауважити, що бібліографія тоді трактувалася як загальна наука про книгу, а термін «бібліологія» використав вперше на початку ХІХ століття французький бібліотекар і бібліограф Етьєн Габріель Пеньо (1767 — 1849) [1]. Пізніше і П. О. Янковський назвав свій курс бібліологією.

За Г. І. Ковальчук, в Кременецькому ліцеї 1814 року ця наука, яку викладав П. О. Янковський, складалася з трьох розділів:

– Погляд на стан просвіти загалом та історії книги зокрема в плані етнографічному;

– Джерела зберігання і розповсюдження результатів вчень: а) мистецтво письма; б) мистецтво друку;

– Власне бібліографія: а) знайомство зі складовими частинами книжності; б) упорядкування (опис) цих частин [11, с. 172—173].

Найближче до витоків походження терміна «історія книги» підійшов польський книгознавець Кшиштоф Мігонь. Досліджуючи проблеми історичного книгознавства, він зазначає, що «у 1861 році Є. Верде вперше застосував термін «історія книги»». Дотепер «порізному розуміється зміст цього терміна, а загалом характер і цілі загальної історії книги. Не сприяли формуванню єдиної концепції численні погляди, що визначають науку про книгу, а також той факт, що роботи з історії книги виходили з-під пера істориків літератури і культури,

З М І С Т

Я.Б.Петрівський СЛОВО ПРО ЖІНКУ, НАУКОВЦЯ, ПЕДАГОГА	3
--	---

ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Л.П.Петрук ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ У КОЗАЦЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ (XV-XVIII ст.)	5
О.В.Крупка ПРИСЯГА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КИЇВЩИНИ І ВОЛИНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.	8
В.А.Дмитренко ДЕМОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ СІМ'Ї У КУЛЬТУРІ РАНЬОМОДЕРНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА СЕРЕДИНИ XVIII СТОЛІТТЯ	14
Т.В. Самчук РАЦІОН ТА ВАРТІСТЬ ХАРЧУВАННЯ КАЗЕННОКОШТНИХ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	19
Р.М.Шеретюк ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ БОГОСЛУЖБОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ В КУЛЬТОВО-ОБРЯДОВУ ПРАКТИКУ ГРЕКО-УНІАТСЬКОЇ ЦЕРКВИ НАПЕРЕДОДНІ ЇЇ СКАСУВАННЯ 1839 Р.	24
О. П. Прищеп ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО ОБЛИЧЧЯ ПОВІТОВИХ МІСТ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДІЛОВОДНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ГУБЕРНСЬКИХ КАНЦЕЛЯРІЙ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX ст.)	31
Р.С. Пальчевський СІЧОВІ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	38
С.О.Білан ДУХОВНІ ТА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ЗМІНИ В ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА В 1929-1939 РР.	43
В.С.Виздрік ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ВІДНОВЛЕННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В 20-30-х рр. XX ст. НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ	49

Ю.О.Тимошенко ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ СПОРТИВНОГО ЖИТТЯ В ПІДРАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ В 1930-ті РОКИ	55
Т. Пилипович УКРАЇНЦІ У РАДЯНСЬКИХ ТАБОРАХ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ ПІСЛЯ РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ВІЙНИ 1939 РОКУ	61
Л. Головата УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕГАЛЬНИЙ ВИДАВНИЧИЙ РУХ У СТРУКТУРІ ДОСЛІДЖЕНЬ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	67
В.В. Ленская НАРОДНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ПРОТИВОСТОЯНИЯ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ И НАЦИСТСКОЙ ИДЕОЛОГИЙ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ	75
Л.М.Шугаєва ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ І ТРАНСФОРМАЦІЇ АНТИТРИНІТАРИЗМУ В УКРАЇНІ	80
Ворон Оксана Петрівна, Ворон Олена Петрівна РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ СОВІСТІ У КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА ТЕРЕНАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	91
К.Круглик ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕЛІГІЙНОСТІ ПРАВОСЛАВНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ	96

ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

С.М.Локайчук, І.О.Сумленна, Г.В.Охріменко КЕРАМІЧНІ ВИРОБИ НОСІЇВ СТЖИЖОВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	102
А.М.Климчук ХРЕСТИКИ-ЕНКОЛПІОНИ – МИСТЕЦЬКІ ТВОРИ ЮВЕЛІРНОГО РЕМЕСЛА	106
Б.А. Прищєпа ІСТОРИЧНА ТОПОГРАФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОГО МІСТА ДУБНО ЗА АРХЕОЛОГІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ	109
Ю.М.Курдина СКЛЯНЕ ВИРОБНИЦТВО НА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ В ХІ – ХІІІ СТ.	114
Р.Р.Баран, Н.Д.Олійник ЛІТОПИС ГОНЧАРНОГО ВИРОБНИЦТВА СТАРОДАВНЬОЇ КОЛОМІЇ	117
Ю.М.Мазурик, О.Д.Остап'юк ДЕРЕВООБРОБНЕ РЕМЕСЛО В ЛІТОПИСНОМУ УГРОВСЬКУ.....	123

Ю.А.Юхимчук СОКИРКИ-АМУЛЕТИ З ПЕРЕСОПНИЦІ В КОНТЕСТІ ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ	127
Л.Ю.Парфенюк ТЕХНЕОЛОГІЯ ВИГОТОВЛЕННЯ СКЛЯНИХ БРАСЛЕТІВ НА ОСНОВІ ЗНАХІДОК У ПЕРЕСОПНИЦІ	130
В.П.Баланович КОСТОРІЗНЕ РЕМЕСЛО ЛІТОПИСНОЇ ПЕРЕСОПНИЦІ В ДОМОНГОЛЬСЬКИЙ ПЕРІОД	134
О.В.Жарська ХРЕСТИ –ЕНКОЛПІОНИ З ФОНДІВ КУЛЬТУРНО-АРХЕОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ «ПЕРЕСОПНИЦЯ»: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ТЕХНІЧНА СТОРОНА ЇХ ВИГОТОВЛЕННЯ	139
М.В.Федоришин РЕМІСНИЦТВО У ЛІТОПИСНІЙ ПЕРЕСОПНИЦІ	144
О.А.Герасименко РОЛЬ ІСТОРИЧНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ ВОЛИНИ XVI–XVIII СТОЛІТЬ У НАЦІОНАЛЬНІЙ САМОІДЕНТИЧНОСТІ	148
І.В.Мілясевич ГАЗЕТА «ВОЛЫНЬ» (1882 – 1918 рр.): ІСТОРІЯ, МІСЦЕ У СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ ВОЛИНИ КІНЦЯ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ	154
О.С.Рибко ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917 Р.)	161
В. М.Жилюк РЕПРЕСІЇ ПРОТИ НАСЕЛЕННЯ ЖИТОМИРЩИНИ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1944 – 1945 РР.)	166
С.О.Гордійчук ВІРНИКИ-ПРОТИСТАНТИ ЗАКАРПАТТЯ ПІД ТОТАЛІТАРНИМ ПРЕСОМ (ДРУГА ПОЛОВИНА 1940-Х – 1960-ТІ РОКИ)	171
С.В.Виткалов «ЗОЛОТЕ КІЛЬЦЕ» ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ: ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ МІСЦЕВИХ МУЗЕЙНИХ КОЛЕКЦІЙ	180
І.І.Булига НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФОРМУВАННІ РЕЛІГІЙНОЇ СИТУАЦІЇ СУЧАСНОЇ РІВНЕНЩИНИ: СПРОБА РЕЛІГІЄЗНАВЧО- ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ	184

**ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН:
НАУКОВИЙ ДИСКУРС**

Т.Н.Шамсутдинова-Лебедюк СЕГРЕГАЦІЯ ЖІНОК В ІСЛАМІ	192
О.В.Северова ФОРМУВАННЯ СИБІРСЬКОГО ЗАСЛАННЯ ДЕКАБРИСТІВ	196
Н.В.Плюта ПРОБЛЕМИ ФРАНЦУЗЬКОГО КОЛОНІАЛІЗМУ: ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА	200
В.А.Сушко РАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК КУЛЬТУРНА СПІЛЬНОТА	203
Ю.А.Лустюк ВПЛИВ ЦЕНзуРИ НА ДРУКОВАНІ ЗМІ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ	208
О.А. Бундак СТАВЛЕННЯ ВСЕРОСІЙСЬКОГО СЕЛЯНСЬКОГО СОЮЗУ ДО РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ (ЗА ДОКУМЕНТАМИ РІЗНИХ ФОРУМІВ ВСЕРОСІЙСЬКОГО СЕЛЯНСЬКОГО СОЮЗУ)	212
М.Нагірний ПЕТРОВЦІ ЯК ОСЕРЕДОК КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ РУСИНСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ХОРВАТІЇ	218
М.М.Кондратюк ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЦЕРКВИ ТА ШКОЛИ В ПЕРШІЙ ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ (1918-1939 РР.)	222
М. І. Коврига ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ РЕПРЕСИВНО- КАРАЛЬНИХ ОРГАНІВ В СРСР (1920 - 1930 рр.)	228
А.В. Слесаренко ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ЛЕГЕНДИ ЧЕСЬКОГО АНДЕГРАУНДУ ІВАНА МАРТИНА ЇРОУСА	233
А.Р. Галушка-Адайкін РЕФОРМИ СУКАРНО В ПЕРІОД РАННЬОЇ «КЕРОВАНОЇ ДЕМОКРАТІЇ» (КІНЕЦЬ 50-Х РР. – ПОЧАТОК 60-Х РР. ХХ СТ.)	237
Р.М.Постоловський ЧЕХОСЛОВАЦЬКА РЕФОРМА 1968 р.: ВНЕСОК ІНТЕЛЕКТУАЛІВ У ЇЇ ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ОБГРУНТУВАННЯ	243
І.В.Філіпчук ПОГЛЯДИ О.ДУБЧЕКА НА РОЗВИТОК ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ ПЕРІОДУ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ»	250

О. И. Санжаревский РЕФОРМИРОВАНИЕ (СОКРАЩЕНИЕ) АРМИИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ 90 – Х ГОДОВ 20 ВЕКА	256
--	-----

П.Л.Яроцький ДИВЕРГЕНТНІ ПРОЦЕСИ В КАТОЛИЦИЗМІ: ВІД «БОЛІСНОГО ПОНТИФКАТУ» ДО ПОНТИФКАТУ «РЕФОРМУВАННЯ ЦЕРКВИ»	260
---	-----

Marek Motyka NARKOMANIA JAKO ZJAWISKO SPOŁECZNE W POLSCE – RYS HISTORYCZNY	266
--	-----

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

С. Н. Грипич КНИГА ЯК МИСТЕЦТВО ТА КНИГИ ПРО МИСТЕЦТВО	273
---	-----

М.Шатрова ІСТОРІЯ КНИГИ ЯК СКЛАДОВА ДИСЦИПЛІН КНИГОЗНАВЧОГО ЦИКЛУ	276
---	-----

С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ	280
--	-----

С.Баханова «ПРАЗЬКА ВЕСНА» В ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКАХ З НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	286
---	-----

Л. Пасічник КНИГОЗНАВЧИЙ ТА БІБЛІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ІЗ СТАНДАРТИЗАЦІЇ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ	290
---	-----

І.О.Прилуцька АКЦЕНТИ РОЗВИТКУ КНИЖКОВОЇ СПРАВИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	296
--	-----

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

І.Захарчук «ТЕ, ЩО ЛЮДИ ДУМАЮТЬ...»: ІСТОРІЯ У ДЗЕРКАЛІ СУСПІЛЬНИХ НАСТРОЇВ <i>Гриневич Владислав. НЕПРИБОРКАНЕ РІЗНОГОЛОССЯ: Друга світова війна і суспільно-політичні настрої в Україні, 1939 – червень 1941 рр. – Київ – Дніпропетровськ: Центр «Ткума»; Видавництво «Ліра», 2012. – 508 с. ....</i>	302
--	-----

В.М. Шеретюк

ОРГАНИ ВЛАДИ НА ВОЛИНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ
ПЕРІОДУ ПІЗНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ
ТА РАННЬОГО НОВОГО ЧАСУ

(Рец.: Бортнікова А.В. Державна влада та місцеве

самоврядування на Волині (кінець XIV – середина XVII) [Текст]:

монографія / Алла Василівна Бортнікова. – Луцьк :

Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 552 с.) 315

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 317

ЗМІСТ 320

Наукове видання

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 24

Відповідальний за підготовку збірника до видання – С.С.Троян

Комп'ютерна верстка – Третяк О.Ю.

Обкладинка – Самсонюк В.Б.

Підписано до друку 2013 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman». Наклад 100. Обліково-видавничих аркушів 30,00. Віддруковано засобами оперативної поліграфії ПП Самборський І.О., вул. Толстого, 3, м. Рівне, Україна, 33028.

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2013. – Випуск 24. – 326 с.